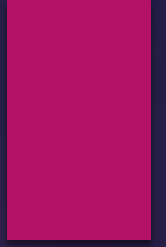

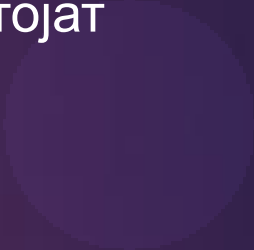
ВИДОВИ НАСИЛСТВО

-
-
- ▶ Секојдневно во вестите гледаме секакви различни форми на насилни дела: мажи кои ги убиваат своите жени, терористички напади, грабежи, уништување урбан мебел, малтретирање ...
 - ▶ **Насилството е дел од нашето секојдневие, дури и да не сакаме.**

ВИДОВИ НАСИЛСТВО

- ▶ Најчести се физичките, психолошките, емоционалните, вербалните, сексуалните, духовните, културните, економските и работните.
- ▶ Секој од нив се манифестира на одреден начин и има карактеристични последици.

-
-
- ▶ Насилството е двосмислена концепција која вклучува мноштво варијабли, вклучувајќи широк спектар на морални кодови што постојат низ целиот свет. Во зависност од општеството во кое се наоѓате и културата што ве опкружува, однесувањето што се смета за прифатливо ќе варира. Така, она што се смета за насилно или социјално прифатено, ќе еволуира заедно со предметното општество.

- ▶ На пример, во 19 век беше незамисливо да се види пар како се бакнува и се гали на сред улица, додека денес тоа е нешто нормално. Затоа, насилството може да се опише според контекстот и животното искуство на секој од нив.

- ▶ Светската здравствена организација (СЗО) успеа да даде генерализирана дефиниција:

„Насилството е намерна употреба на физичка сила или моќ, без оглед дали е заканувачка или ефективна, против себе, друго лице или група или заедница, што предизвикува или е многу веројатно да предизвика повреда, смрт, психолошко оштетување, развојни нарушувања или лишување“.

Оваа дефиниција опфаќа и насилство кон другите и кон себеси. Исто така, ги надминува физичките дела и вклучува закани и заплашувања, психолошко оштетување и родителска небрежност, меѓу другите.

Видови насилство според формата на агресија

- ▶ Насилството може да се примени на различни начини. Некои се повидливи и подиректни, веројатно дека ќе видите како доаѓа и имате можност да направите нешто за да го избегнете. Другите, сепак, можат да се сокријат многу добро, се подмолни и немо оставаат свој белег.

-
- ▶ Во зависност од начинот на кој се спроведува агесијата или злоупотребата, можеме да разликуваме:
 - ▶ **Физичко насилство**

- ▶ Неслучајно дејство што предизвикува физичка штета или болест на некоја личност, или за да постигне нешто или заради самиот факт на предизвикување страдање.
- ▶ Обично може лесно да се препознае со оставање на знаци како што се модринки, фрактури, промени во здравствената состојба на жртвата и, кога е предоцна, смрт.

▶ Психолошко насилство

- ▶ Тоа не е однесување само по себе, туку хетерогено множество однесување со кое се појавува форма на емоционална агресија. Психолошките потреби на лицето не се земаат предвид, особено оние што имаат врска со меѓучовечките односи и самопочитта.
- ▶ Целта на овој вид насилство е да се предизвика таква состојба на неодбранливост кај другото, така што ќе можете да вршите секаква контрола над него. За ова, меѓу другите техники се користат одбивање, навреди и закани или лишување од социјални односи. Во повеќето случаи, тоа е поштетно од физичкото насилство.

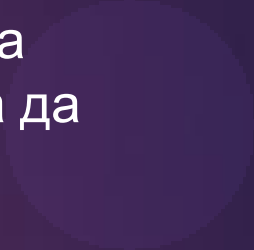
▶ **Емоционално насилство**

- ▶ Тоа е дел од психолошко насилство. Тоа се случува кога ќе се завршат или кажат работи што прават друго лице да се чувствува лошо, потценето, па дури и безвредно.
-

▶ **Вербално насилство**

- ▶ Исто така се користи во психолошко насилство. Тоа се однесува на употреба на јазик, без разлика дали е пишано или усно, со намера да повреди некого.
-

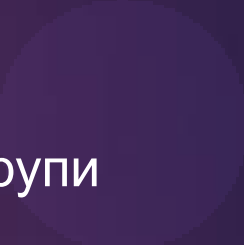

▶ Сексуално насилство

- ▶ Дефинирана е како каква било сексуална активност (допирање, инсинуација...) помеѓу две лица без согласност на едно. Може да се појави помеѓу возрасни, од возрасен до малолетник, па дури и помеѓу малолетни лица.
- ▶ Во случај на малолетници, детската порнографија и проституцијата се сметаат за сексуална злоупотреба, додека оваа тема, кога станува збор за возрасни, води до многу дебати.

▶ **Духовно или религиозно насилство**

- ▶ Тоа се случува кога религиозните верувања се користат за манипулирање, доминирање или контролирање на друга личност. Тука тие би можеле да вклучат одредени деструктивни секташки групи чија цел е да ги контролираат своите следбеници.
-

▶ **Културно насилство**

- ▶ Тоа се случува кога некое лице е повредено поради практики што се дел од нивната култура, религија или традиција. На пример, осакатување на женските гениталии или сечење на гениталиите врз девојчиња во земјите во Африка и на Блискиот исток.

▶ **Економско насилство**

- ▶ Се состои од употреба на економски ресурси на друго лице без нивна дозвола, оштетувајќи им.

▶ **Небрежност**

- ▶ Тоа се случува кога основните физички потреби и безбедноста на оние зависни лица (деца, стари лица, лица со функционална разновидност ...) не ги исполнуваат оние кои имаат одговорност да се грижат за нив.

▶ **Питачење, корупција и трудова експлоатација**

- ▶ Ова се случува особено кај малолетници, кои се користат за добивање економски придобивки преку сексуална експлоатација, кражби, трговија со дрога итн.

Видови насилство според тоа кој го прави тоа

- ▶ Во овој случај, насилните дејства не се разликуваат според начинот на кој се извршуваат, туку според тоа каде и од кого.
- ▶ Тоа е, ако тие се случиле помеѓу две лица, како што се случува во семејното насилство, на пример; ако станува збор за самоповредување или ако се предизвикани од цела заедница како во случај на вооружени конфликти.

▶ **Интерперсонално насилство**

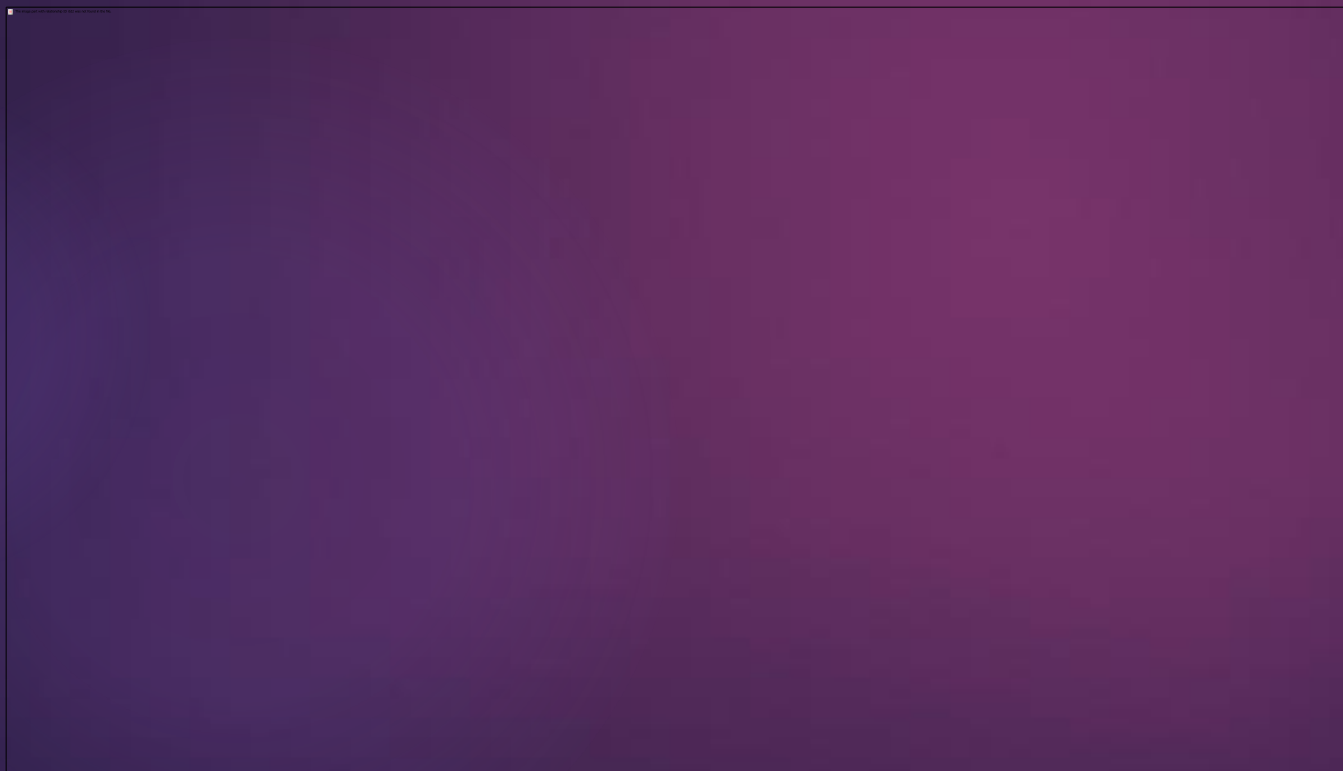

- ▶ Тие се насилни дела извршени од страна на индивидуа или мала група од нив, опфаќајќи широк спектар на однесувања кои се движат од физичко, сексуално и психолошко насилство до лишување и напуштање.
- ▶ Некои примери може да бидат насилство кај интимен партнер, родово насилство, малтретирање, злоупотреба на деца... Различните форми на меѓучовечко насилство делат многу од ризичните фактори споменати погоре.

-
-
- ▶ Многу од нив се поврзани со личните карактеристики на индивидуите, како што се слаба или висока самодоверба или проблеми со однесувањето. Треба да се разгледа и злоупотребата на дрога и алкохол.
 - ▶ Другите се резултат на искусни искуства како што се недостаток на емоционални врски и поддршка, ран контакт со ситуации на насилство ... Без да се заборава улогата на заедницата и социјалните фактори како што се сиромаштијата или нееднаквоста меѓу половите.

▶ Самонаметнато насилство

- ▶ Исто така познат како самоубиство, тоа е можеби видот на насилство најприфатен како такво на глобално ниво и, според тоа, најстигматизирано, односно осудено од религиозни и културни причини. Всушност, самоубиственото однесување е казниво со закон во некои земји.
- ▶ Дури и денес, и покрај високата стапка на смртност, таа останува табу-тема, што е тешко да се препознае и да се реши. Дури и намерно погрешно класифицирање во службени уверенија за смрт.

- ▶ Идентификувани се најчестите фактори во овој вид насилство, како што се сиромаштијата, загубата на некој близок, континуирани семејни расправи, распадот на врската.
- ▶ злоупотребата на дрога и алкохол, историја на физичка и / или сексуална злоупотреба во детството, социјална изолација или ментални проблеми се сметаат за предиспонирачки фактори за самоубиство.
- ▶ Се зема предвид чувството на безнадежност на личноста кон животот.

▶ **Колективно насилство**

- ▶ Инструментална употреба на насилство од страна на групи против други, со цел да се постигнат политички, економски или социјални цели
- ▶ вооружени конфликти во рамките или помеѓу државите
- ▶ тероризам
- ▶ организиран криминал и акти на насилство извршени од држави кои ги кршат човековите права (геноцид, репресија ...).

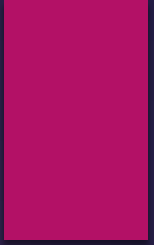
Што предизвикува насилни акти?

- ▶ Влијание на различните фактори: биолошки, социјални, културни, економски и политички.
- ▶ **Лични фактори на ризик**
- ▶ **Фактори на ризик во семејството**
- ▶ **Фактори на ризик на училиште**
- ▶ **Фактори на ризик во заедницата**

Како може да се спречи насилството?

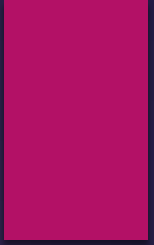
- ▶ Мерки за промовирање на здраво и граѓанско однесување и ставови кај деца и адолесценти.
- ▶ Создавање поздрава и поблиска семејна средина, давање професионална поддршка на нефункционалните семејства со цел да им се дадат алатки и да ги обучат за да постигнат добредојдена семејна средина, каде што се случуваат праведни и неопходни конфликти.

- ▶ внимание на културните, социјалните и економските фактори кои придонесуваат за насилство, како што се нееднаквоста меѓу богатите и сиромашните во пристапот до ресурсите и нееднаквоста меѓу половите што резултира, меѓу другото, во насилство на жанр.
- ▶ Најефективниот начин да се спречи насилството е образованието во почит кон себеси и кон другите и, јасно е дека тоа е задача што глобалното општество ја чека за сите нивоа.

▶ Родово базираното
насилство е широко
распространет феномен
во нашето општество, кое
се перцепира како
нормална појава

- ▶ Дискриминацијата на жените е сè уште длабоко вкоренета во сите сфери на животот, пред сè како резултат на силните родови стереотипи и патријархална култура која до одреден степен ја легитимизира родовата дискриминација, но и претставува главен причинител на насилство врз жените.

-
- ▶ Културните норми и ставови придонесуваат за родова нееднаквост и насилство врз жените, односно создаваат средина во која се толерира насилството врз жените.

- ▶ Негувањето на култура на насилство, во чии рамки различни видови на насилство се општоприфатени како вообичаени и нормални, па оттука и степенот на толеранција е многу повисок.

- ▶ Насилството сè уште се третира како дисциплинска алатка, која се користи за контрола на нечие однесување, во овој случај на жената, во согласност со нејзината улога во општеството. Една од највидливите форми на перпетуирање на културата на насилство, особено врз жените, е преку македонското фолклорно творештво, па така, народните песни не само што ја нормализираат женската послушност кон машките членови на семејството, туку и многу често ги романтизираат различните форми на насилство врз жените.

- ▶ Дополнително загрижувачки е што овие традиционални сфаќања преку кои се нормализира и толерира насилството се транспонираат и во постапувањето на надлежните институции, кои пак од друга страна не поседуваат соодветни стратегии за адресирање на овој вид на насилство.

Истанбулска Конвенција

Конвенција за спречување и заштита од насилство врз жените и семејното насилство на Советот на Европа, 11 мај 2011 година

- ▶ Процес на изработка
 - ▶ CEDAW, Општа препорака бр.19 и 35
 - ▶ Препорака Rec(2005)5 (VAW), CM/Rec(2007)17 (механизми за родова еднаквост), CM/Rec(2010)10 (улогата на м/ж во превенција и решавање на конфликти и градење на мир)
 - ▶ ЕСЧП случај – Oruz v. Turkey
 - ▶ 37 држави-страни, дополнителни 8 потписници не проследени со ратификации; ЕУ ја потпиша на 13 јуни 2017 година
 - ▶ Нашата држава ја потпиша на 8 јули 2011 година, го поднесе инструментот за ратификација на 23 март 2018 година, влезе во сила на 1 јули 2018 година

- ▶ Насилство врз жените“ претставува повреда на човековите права и форма на дискриминација врз жените и ги опфаќа сите дејствија на родово-базирано насилство што доведуваат или веројатно ќе доведат до физичка, сексуална, психичка или економска повреда или страдање на жените, вклучувајќи и закани за такви акти, изнуда или произволно лишување од слобода, без оглед дали се случуваат во јавниот или приватниот живот.
- ▶ „Родово базирано насилство врз жените“ означува насилство насочено против жената само затоа што е жена или коешто несразмерно ја погаѓа.

- ▶ „Семејно насилство“ подразбира било кое физичко, сексуално, психолошко или економско насилство кои се случува во рамките на семејството или станбената единица или помеѓу поранешни или сегашни сопружници или партнери, без разлика дали сторителот го дели или го делел истото престојувалиште со жртвата.
- ▶ „Род“ ги означува општествено конструирани улоги, однесувања, активности и карактеристики што дадено општество ги смета за соодветни за жените и за мажите.

▶ Зошто ги разговараме овие прашања?

- ▶ НВЖ е една од најсериозните форми на родово заснована повреда на човековите права во Европа, која сè уште е обвиткана во тишина; тој е светски феномен, многу сложен и може да се забележи на структурно, групно и индивидуално ниво.
- ▶ Жените и девојчињата се изложени на поголем ризик од РБН отколку мажите; насилството влијае не само на жените, туку и врз општеството како целина!
- ▶ Семејното насилство ги погаѓа жените несразмерно; сепак, мажите исто така може да бидат жртви на семејно насилство
- ▶ Децата се жртви на семејно насилство, вклучително и како сведоци на насилство во семејството; постои врска помеѓу СН против жените и физичката злоупотреба на децата, како и траумата која се јавува кога децата се сведоци на насилство во домот

Законска регулатива

- ▶ Владата на Република Северна Македонија беше помеѓу првите држави кои ја потпишаа, а потоа и ја ратификуваше Истанбулската конвенција во 2017 година, која стапи на сила во 2018 година, но процесот на нејзина имплементација сè уште се соочува со бројни предизвици.

- ▶ Националниот акциски план за имплементација на Истанбулската конвенција 2018-2023 (НАП), со кој беа предвидени сите промени кои треба да се направат за усогласување на законите и политиките со Конвенцијата
- ▶ Законот за спречување и заштита од насилство врз жени и семејно насилство беше донесен во јануари 2021 година (кој стапи во сила во мај 2021 година)

- ▶ Во 2021 година беше донесена новата Стратегијата за родова еднаквост 2022-2027 како основен стратешки документ на Република Северна Македонија, со кој се воспоставува сеопфатна рамка со активности за унапредување на родовата еднаквост и унапредување на статусот на жените, каде една од стратешките цели е и спречување и борба против родово базираното насилство.

Закон за спречување на насилство врз жените и семејно насилство (2021)

Видови на насилство

- физичко насилство
- психичко насилство
- демнење
- економско насилство
- сексуално насилство и силување
- сексуално вознемирување
- сексуално вознемирување преку интернет
- присилен брак
- женско генитално осакатување
- присилен абортус и присилна стерилизација
- трговија со жени
- присилна контрола врз жените

Измени во КЗ член 122

- ▶ „Под семејно насилство се подразбира малтретирање, навредување, загрозување на сигурноста, телесно повредување, полово или друго психолошко, физичко или економско насилство со кое се предизвикува чувство на несигурност, загрозување или страв, вклучувајќи и закани за такви дејства спрема брачен другар, родителите или децата или други лица кои живеат во брачна или вонбрачна заедница или заедничко домаќинство, како и спрема сегашен или поранешен брачен другар, вонбрачен партнер или лица кои имаат заедничко дете или се наоѓаат во блиски лични односи, без оглед дали сторителот го дели или го делел истото живеалиште со жртвата или не.“.

-
-
- „Под жртва на родово-базирано насилство се подразбира секоја жена и девојчиња до 18 години спрема кои под тие околности е сторено кривичното дело.“

- ▶ Под родово-базирано насилство врз жените се подразбира насилство насочено против жената поради нејзина припадност на женскиот род што доведува или може да доведе до физичка, сексуална, психичка или економска повреда или страдање на жените, вклучувајќи и директни и индиректни закани и заплашување за такви акти, изнуда или произволно лишување од слобода, без оглед дали се случуваат во јавниот или приватниот живот.“.

Измени во КЗ член 123

- ▶ Во член 123, став (2) по точката 2) се додава нова точка 2-а), која гласи: друг ќе лиши од живот жена или девојче до 18 години, при вршење на родово-базирано насилство.“.

Ново кривично дело член 129-а

▶ Осакатување на женски полови органи

- ▶ (1) Тој што целосно или делумно ќе изврши отсекување, инфибулација или секое друго осакатување на надворешниот полов орган на жена, ќе се казни со затвор од шест месеци до пет години. (2) Со казната од ставот (1) на овој член ќе се казни тој што ќе присили жена да се подложи на дејствата опфатени во ставот (1) на овој член. (3) Тој што ќе поттикне жена или ќе ѝ помогне да се подложи на дејствата од ставот (1) на овој член, ќе се казни со парична казна или со затвор од шест месеци до три години. (4) Ако делото од ставовите (1), (2) и (3) на овој член е сторено од омраза, или спрема девојче, или е предизикана тешка телесна повреда на жената, сторителот ќе се казни со затвор од една до осум години. (5) Ако поради делото од ставовите (1), (2), (3) и (4) на овој член настапила смрт на жената или девојчето, сторителот ќе се казни со затвор од една до десет години.“.

Измени во КЗ член 130

- ▶ Тој што ќе го стори делото од ставот (1) на овој член при вршење родово-базирано насилство, насилство врз жена или семејно насилство или од омраза или спрема лице кое е посебно ранливо поради неговата возраст, тешките телесни или душевни пречки или бременост, ќе се казни со затвор од една до пет години.“.

Измени во КЗ член 131

- ▶ „Тој што ќе го стори делото од ставот (1) на овој член при вршење родово-базирано насилство, насилство врз жена или семејно насилство или од омраза или спрема лице кое е посебно ранливо поради неговата возраст, тешките телесни или душевни пречки или бременост, ќе се казни со затвор од една до пет години.“.

Измени во КЗ член 139

- ▶ (1) Тој што со сила или со сериозна закана ќе присили друг да стори или да не стори или да трпи нешто, ќе се казни со парична казна или со затвор до една година.
- ▶ (2) Ако делото од ставот (1) на овој член е сторено при вршење родово-базирано насилство врз жените, семејно насилство или од омраза или спрема лице кое е посебно ранливо поради неговата возраст, попреченост или бременост, сторителот ќе се казни со затвор од шест месеци до три години.

Измени во КЗ член 140

- ▶ „Ако делото од ставот (1) на овој член е сторено при вршење родово-базирано насилство, насилство врз жена или семејно насилство или од омраза или спрема лице кое е посебно ранливо поради неговата возраст, попреченост или бременост, сторителот ќе се казни со затвор од шест месеци до три години.“.

Измени во КЗ член 140

- ▶ Тој што сериозно му се заканува на друг дека ќе нападне врз неговиот живот или тело или животот или телото на нему блиско лице со намера да го вознемири или заплаши, ќе се казни со парична казна или со затвор до шест месеци.
- ▶ Тој што ќе го стори делото од ставот (1) на овој член при вршење родово-базирано насилство, насилство врз жена или семејно насилство или од омраза или спрема лице кое е посебно ранливо поради неговата возраст, тешките телесни или душевни пречки или бременост, ќе се казни со затвор од три месеци до три години.

Ново кривично дело член 144-а

▶ Демнење

- ▶ Тој што повторено неовластено ќе следи, прогонува или на друг начин се меша во личниот живот на друг или со него воспоставува или настојува да воспостави од него несакан контакт со движење во просторот каде се наоѓа тоа лице, со злоупотреба на користење на личните податоци, со користење на средства за јавно информирање или други средства за комуникација, или на друг начин психички го злоставува, вознемирува или застрашува и со тоа ќе предизвика чувство на несигурност, вознемиреност или страв за неговата сигурност или сигурноста на нему блиско лице, ќе се казни со парична казна или со затвор до три години.
- ▶ (2) Ако делото од ставот (1) на овој член е сторено спрема лице со кое сторителот е или бил во интимна врска или спрема дете, ќе се казни со затвор од шест месеци до пет години. (3) Гонењето за делото од ставот (1) на овој член се презема по предлог.“

Ново кривично дело член 186

▶ Полов напад и силување

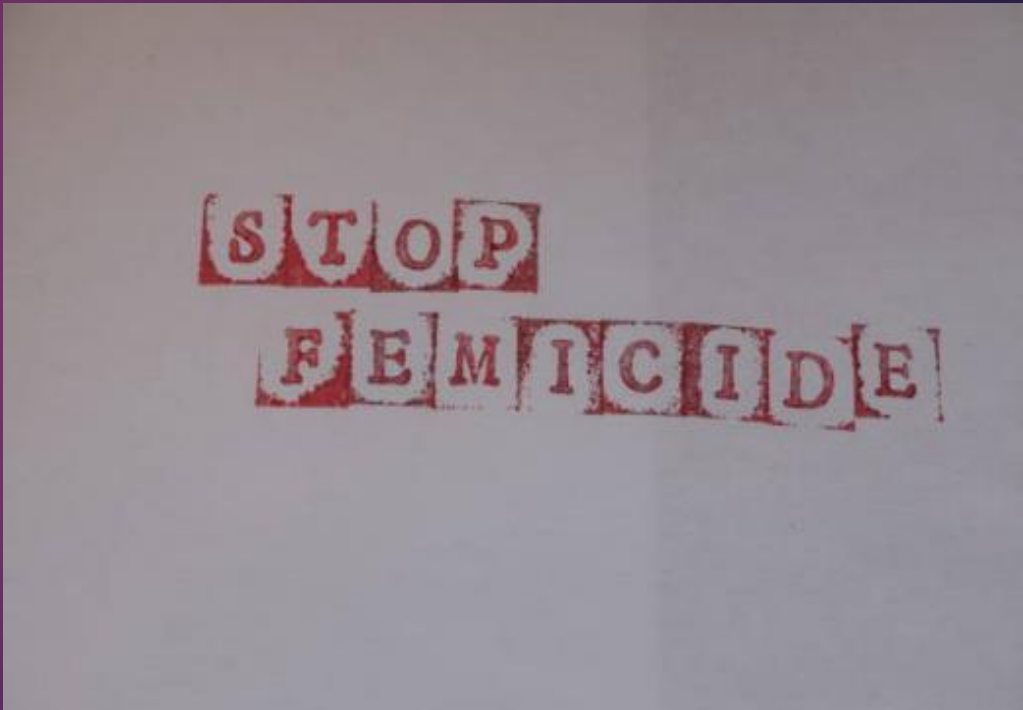
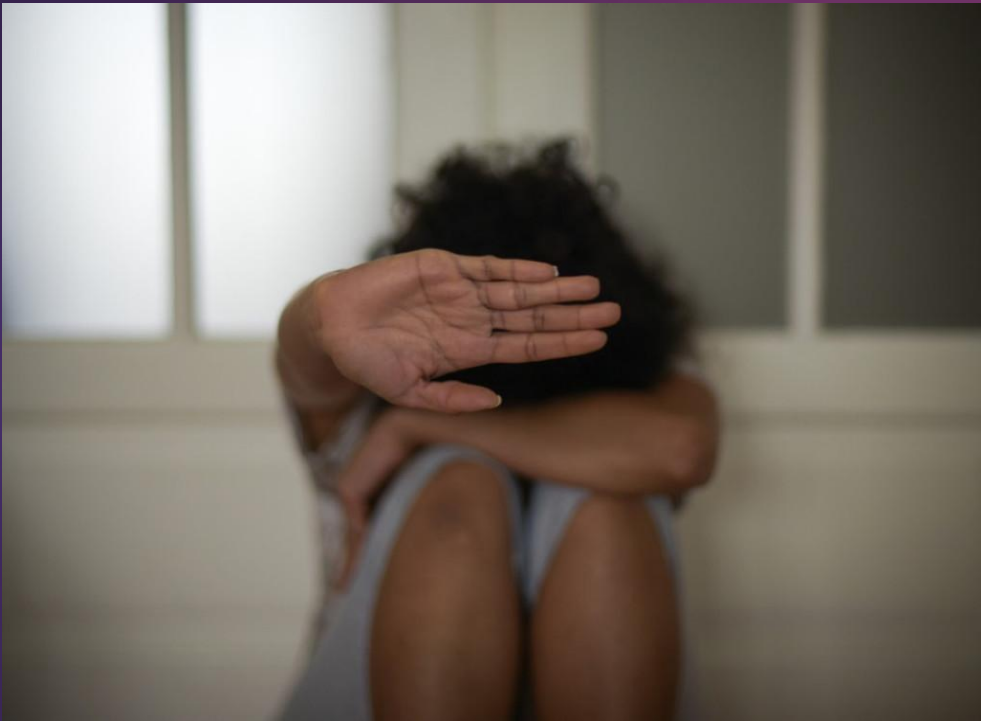
- ▶ Тој што спротивно на јасно изразена волја на друг, проценета во контекст на околностите на случајот, врз него ќе изврши полов однос или друго со него изедначено полово дејство, што се состои во вагинална, анална или орална пенетрација со кој било дел од телото или предмет, или ќе наведе друго лице без неговата согласност да изврши полов однос или друго полово дејство со трето лице, или да изврши полово дејство врз себе си, ќе се казни со затвор од една до осум години.
- ▶ Ако делото од ставот (1) на овој член е сторено од страна на сегашен или поранешен брачен другар или интимен партнер, ќе се казни со затвор од најмалку три години

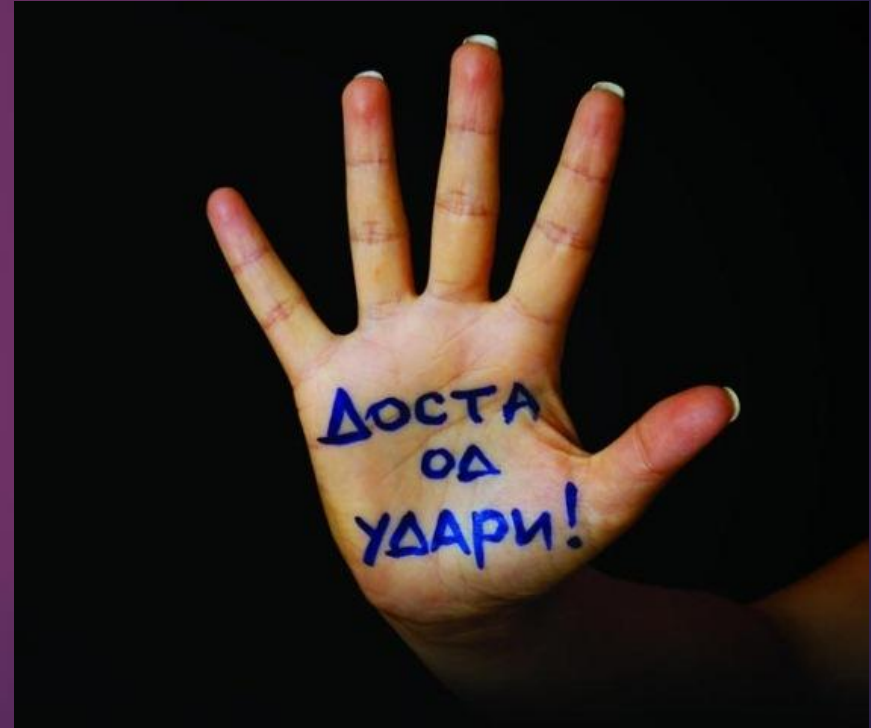
Ново кривично дело член 190-а

▶ Полово вознемирување

- ▶ (1) Тој што со вербално, невербално или физичко дејство, како и преку користење електронски средства за комуникација кое имаат директно или индиректно, реално или симболично значење на наведување, непристојна понуда, намаммување, изразување сексуална страст или друго дејство кое јасно потсетува на сексуален однос или други со него изедначени сексуални дејства, и со тоа ќе го повреди неговото достоинство, предизвикувајќи чувство на непријатност, навреденост, понижување или страв, ќе се казни со парична казна или со затвор до една година.

- ▶ (2) Тој што ќе го стори делото од ставот (1) на овој член спрема лице што му е подредено или спрема него се наоѓа во однос на зависност, друго лице на работа или на јавно место или лице што е ранливо поради возраст, болест, попреченост, зависност од дроги, бременост или тешки телесни или душевни пречки ќе се казни со казна затвор од шест месеци до три години.“.

-
-
- ▶ Превенцијата за спречување и намалување на семејното насилство е обврска на МТСП, Министерството за здравство, Министерството за внатрешни работи, Министерството за образование и наука, Министерството за правда, единиците на локалната самоуправа, но и на здруженијата на граѓани.

- ▶ Единиците на локалната самоуправа, во доменот на превенција и спречување на семејното насилство, треба да им обезбедуваат заштита на жртвите во заедницата, да воспоставуваат центри за згрижување, советувалишта за жртви и советувалишта за сторители на семејно насилство, советувалиште за родители и деца, советувалиште за брак и семејство и други форми за згрижување и помош на жртвите, како и локални СОС линии.

-
-
- ▶ За превенција на семејното насилство, но и за рехабилитација на жртвите на семејно насилство и реинтеграција на семејството, важна улога има и системот на социјална заштита.

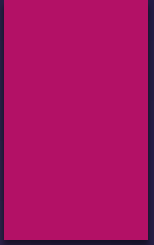
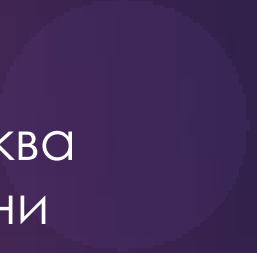
-
-
- ▶ Обезбедувањето на социјална заштита на лицата кои имаат потреба од истата се врши преку преземање мерки за социјална превенција, вонинституционална и институционална заштита и парична помош од социјална заштита.

- ▶ Вонинституционалната заштита, која се остварува во или преку ЦСР, ги опфаќа следниве права:
- ▶ Прва социјална услуга на корисници на социјална заштита
- ▶ Помош на поединец
- ▶ Помош на семејство
- ▶ Дневно и привремено прифаќање и згрижување како помош на поединец и семејство
- ▶ Сместување во згрижувачко семејство
- ▶ Сместување во мал групен дом
- ▶ Организирано живеење со поддршка

- ▶ За заштита на жртвите на семејно насилство ЦСР ги презема следниве мерки:
- ▶ сместување во центар за лица – жртви на семејно насилство;
- ▶ соодветна здравствена заштита;
- ▶ соодветна психо-социјална интервенција и третман;
- ▶ психо-социјален третман во советувалиците;
- ▶ помош на семејството за редовно школување на дете;
- ▶ правна помош и застапување, и
- ▶ економско јакнење на жртвата преку нејзино активно вклучување на пазарот на трудот.

Препораки

- ▶ Препознавање на родово базирано насилство
- ▶ Политичка воља
- ▶ Измени во легислатива
- ▶ Ефикасност на институциите
- ▶ Функционални мултисекторски дејствувања
- ▶ Брзи и ефикасни истраги
- ▶ Казнена политика
- ▶ Статистика
- ▶ Подигање на јавна свест – информирање
- ▶ Механизми за превенција и заштита

-
-
- ▶ Семејното насилство има различни форми – честопати последиците се видливи, но многу често тоа е скриено, притаено. Може да станува збор за физичко насилство, за сексуално, родово, психолошко и економско насилство. Каква и да е формата на насилството, од него најчесто се погодени децата, жените, старите и изнемоштени лица и лицата со некаква попреченост.

-
-
- ▶ Кога е во прашање проблемот со семејното насилство, заклучокот е дека во РСМ во последните години се прават обиди за подигање на свеста и едукација на јавноста дека насилството претставува закана за човековите права, дека не е срам да се биде жртва на насилство – срамно е да се трпи насилство.

-
-
- ▶ Насилството претставува закана за човековите права, не е срам да се биде жртва на насилство – срамно е да се трпи насилство.

Благодарам

Јавен Обвинител
Спасенка Андонова